

Skrämd till lydnad:
Barn i en sekteristisk organisations grepp

Författare: Monica Ehrenborg

Enskilt arbete i/Examensarbete Psykologi 10 poäng, fördjupningsnivå 1
10 p Uppsats
Institutionen för Individ och samhälle
Januari 2006

Silenced by intimidation: Children in the grasp of sect-like organizations

Monica Ehrenborg

Syftet med denna studie var att ta reda på om man kan utveckla sin personlighet i en homogen sekt som Jehovas vittnen, och vilka för effekter det kan föra med sig om man lämnar sekten. I undersökningen deltog fem vuxna individer som vuxit upp inom Jehovas Vittne, men som i vuxen ålder lämnat sekten. Så kallad snöbollsmetod användes för att komma i kontakt med informanterna. Mätinstrument som användes var halvstrukturerade kvalitativa intervjuer, till intervjuerna användes ljudbandspelare. Ett hermeneutiskt synsätt har använts i analysarbetet. I resultatet framkommer att barnen växer upp med en hängande rädsla över att synda samt en rädsla att bli utesluten. Det framkom även att identitet gav vika, och man blev en icke tänkande individ, då sekten serverar dem de ”rätta” tankarna och åsikterna.

The purpose with this study was to find out whether individuals who belong to homogenous sects, such as the Jehovah's Witnesses, can develop their own identity, and the effects upon this process that take place when the individual leaves the sect. Five adult individuals, all of whom had been brought up as Jehovah's Witnesses, but who subsequently left the sect when becoming adults, participated in the investigation. A so called snowball method was used to get in contact with the informants. Tape recorders were used to document the series of semi-structured qualitative interviews. A hermeneutical perspective has been used in the analysis of the interview data. The results reveal that children grow up with an all-encompassing fear of sin, and a fear of exclusion. The results also show that the participants' identity collapsed and that they became non-thinking individuals when the sect delivers the "correct" thoughts and opinions for them.

Enligt Svensk lag är inte ungdomar myndiga förrän arton års ålder, med detta menas att det är föräldrarnas skyldighet att vårda och ta hand om sina barn till myndighetsdagen infinner sig (Föräldrabalken 2005). Föräldrarna ska även ta vara på barnets egna synpunkter och önskemål om hur barnet vill ha det. Detta är viktig del för barnets identitet i familjen men även i samhället. I och med att barnet växer och bildar sig en egen uppfattning om vad som är bra för barnet, ska föräldrarna även om de inte samtycker lyssna på barnet och dess önskemål och inte kritisera barnet för det (Föräldrabalken 2005).

I Sverige råder religionsfrihet, med religionsfrihet menas att man får tycka och tro på vad man vill utan att man är tvingad till det (Mänskliga rättigheter 1951). Trots det lever många barn i Sverige med föräldrar som är medlemmar i sekter. För dessa barn gäller inte samma regler som för ett barn som lever i en icke religiös familj. I en sekt som tex. Jehovas vittnen kan bland annat bibelstudier vara högsta prioritet framför läxorna i skolan. Barnen blir tvingade att ha samma tro som sina föräldrar, utan att barnets åsikter blir hörda. Många barn och ungdomar lämnas och slängs ut från sina hem redan innan de blivit myndiga på grund utav att de har en annan uppfattning om religion än sina föräldrar.

Genom media har vi fått en tydlig bild av att våld och misshandel förekommer i stor utsträckning inom sekter, detta har nyligen genom bl.a. Knutby processen uppdagats. Angående Knutby processen ska det tilläggas att dessa tillhör Kristi brud, inte Jehovas vittnen. Det finns tyvärr relativt få studier gjorda i Sverige över längre tid som visar på vad som händer när barn blir misshandlade och far illa (Lundberg 2005). Men en av de studier som har gjorts rörande misshandel i barndomen och hur dessa långsiktiga konsekvenser påverkar barnet finner man att hämta i Malinosky - Rummell & Hansen studie från 1993, denna konstaterade att sju stycken olika beteenden kunde observeras, aggressivitet och våldsamt beteende, kriminalitet som inte var våldsbetonat, alkohol och drog missbruk, att skada sig själv och självmordstankar, känslomässiga problem och skolproblem (Lundberg 2005). I Jehovas vittnen har aga förekommit tills för drygt två år sedan då det bestämdes att aga ej skulle vara tillåtet inom sekten. I Sverige är det förbjudet att aga eller misshandla barn sedan 1979. Detta har följts senare av ytterligare 14 länder, där konstigt nog inte USA är med och deltar (Barnkonventionen 1989).

Organisationen Jehovas vittnen styrs från huvudkontoret i Brooklyn, USA, därifrån utgår alla nyheter samt beslut som rör organisationen världen runt. I ledet under som till exempel här i Sverige styrs då organisationen ifrån Arboga. Som samordnare över församlingarna finner man områdes-tillsyningsmän som anordnar bl.a. sammankomster och som i sin tur samarbetar med kretstillsyningsmännen. Kretstillsyningsmän är tilldelade ett visst antal församlingar för att hålla ordning på dem. En församling består av olika medlemmar som styrs först och främst av äldste bröderna, detta är en grupp män som sitter och bestämmer över sin församling. Det kan tilläggas att endast män tilldelas denna befattning som äldste broder, ingen kvinna har rätten till att vara med och styra. När då någon i församlingen avser att lämna eller göra något som är emot reglerna samordnar äldste gruppen ett möte där personen i fråga blir tillkallad. På mötet får personen en varning, men även strikta direktiv om vad som ska ändras i den personens liv. Vittnena är en homogen grupp som inte accepterar oliktankande, lojalitet mot organisationen är grundmuren i fundamentet. Den mänskliga hierarkin är rangordnad i församlingen där mannen är överhuvudet och bestämmer, kvinnan är underlägsen mannen och har ingen talan. Familjen inom Jehovas vittnen har samma uppbyggnad hierarkiskt (Franz 1990).

Social kontroll, som man kan likna med denna organisation, är de metoder som får samhället att fundera med dess lagar och förpliktelser. För att få detta att fungera krävs att man har straff för dem som inte följer dessa regler (Angelöw & Jonsson 2000). Randall Collins har utvecklat en modell om interaktionsritualer, i denna modell ingår makritualen. Makritual kan man härleda till sekter och dess inflytande på människorna där, då ordergivare som vi kan i Jehovas vittnen se de äldste som, dessa får emotionell energi av att de dominerar i makritualen, detta i sin tur gör att deras rituella ställning får dem lojala inför organisationens symboler. Församlingen som ska lyda inför de äldste är ordermottagare som deltar i ritualerna på olika sätt, församlingen (ordermottagarna) handlar många gånger av tvång från de äldste (ordergivare), dessa känner sig tvingade att lämna ifrån sig något personligt för att få stanna kvar bland sina. Det kan t.ex. vara något som de inte anser höra hemma bland Jehovas vittnen eller kan vara skadligt för dig. Detta gör i sin tur att ordergivarna känner att de har övertaget och kontroll över gruppen, medan ordermottagaren känner svaghet inför ordergivarna (Dahlgren, & Starrin 2004).

Barnen inom Jehovas vittnen håller sig snälla och fogliga inför föräldrarnas önskan. Detta medför att man blir mer inåtbunden, lojal, tystlåten och rädd. Man vågar inte visa sitt riktiga jag, inte heller ha egna åsikter. Rädslan blir en långvarig upplevelse för individen. Enligt Dahlgren & Starrin kan man förklara begreppet rädsla, genom att rädsla är en emotion som i grunden bottnar i ilska, rädslan över att bli socialt utesluten eller tron att man kommer att bli skadad på något vis. Detta kan man direkt koppla till den emotionellt långvariga energin som kommer utav underordningen av maktdimensionen (Dahlgren & Starrin 2004).

De människor som tagit sig ur sekten säger att deras egen identitet gav vika, och man blev en icke tänkande individ, då sekten serverar dem de "rätta" tankarna och åsikterna genom tidskrifter och bibelstudier. Detta blir hämmande av utvecklingen av jaget och självet. Tittar man ur ett psykologiskt perspektiv, så förklaras detta bra genom Laings teori om *Det falska jaget*, detta falska jag är en person som låter sig formas efter hur andras återspeglning om en själv är, detta falska jag uppträder och handlar efter andras önskan, denna person utvecklar en mask eller en roll för att göra andra i sin omgivning till lags. Individen för ingen egen talan eller har ett eget beteende, utan detta övertar/härmar individen efter andra. Detta medför en klyvning i jaget mellan det sanna jaget och det falska jaget (Larsen 1997).

Psykologen Ronald D. Laing gav på 1960-talet ut boken *Det kluvna jaget*, i denna bok skriver han om den Ontologiska otryggheten. Begreppet *Ontologisk* kan man förklara enkelt genom att säga att det är individens personliga trygghet i tillvaron. För personer som tvingas leva med en ontologisk otrygghet uppstår det problem, detta medför att den individs utveckling av en identitet inte fungerar som det ska, samt att samvaron med andra människor rubbas. Hela personens liv präglas av detta, de kan uppleva sig själva överkliga och inte veta var gränserna går. De känner sig splittrade och ibland även åtskilda från sin egna kropp. Detta kan i *värsta* fall leda till schizofreni (Larsen 1997). Om familjen ser på barnets handlingar negativt, förnekar dem eller gör barnets handlingar åt dem, gör detta att barnet inte får någon egen chans att utvecklas som en självständigt handlande person. Föräldrarna projicerar på barnet att det är barnet som uppför sig på ett visst sätt och inte familjen, detta leder till att barnet tillslut tar på sig detta och accepterar att det är barnet det är fel på (Larsen 1997). Barnet ser familjen som sin enda värld och

familjen är den viktigaste förankringspunkten för självets utveckling. Familjen ska vara tryggheten för barnet och även den vuxna individen (Johansson 2002).

En undersökning gjord av forskarna Abbotts, William, Sweeting & West (2004), visar att barns deltagande i religiösa ritualer påverkar deras psykiska hälsa. Hos Katolikerna såg man att självförtroendet var högre hos barnen samt att depression och oro var lägre för de som besökte kyrkan en gång i veckan. Men hos barnen i Kyrkan av Skottland skiljde sig inte oro något bland kyrkodeltagarna, men självförtroendet var något lägre och depression var högre för de som besökte kyrkan en gång i veckan (Abbotts, William, Sweeting & West 2004).

Duriez & Soenens fann i sin forskning 2005 att ungdomar som var utbildade och hade en bra förståelse, tolkade religiöst innehåll på ett personligt och symboliskt vis. Man fann ett negativt samband mellan ungdomar som hade ett avvikande beteende och religion, de hade svårt att skilja på verklighet kontra symbolisk dimension. Detta baserades på Berzoris teori, att ungdomar som har ett avvikande beteende tolkar deras religiösa innehåll på ett annorlunda sätt, de undviker gärna frågor som är svåra att förklara och personlighets problem, detta även när det gäller religionen. Äldre ungdomar som hade ett normalt beteende och identitetsstil, pekade resultaten på att dessa var mer religiösa, sammantaget så kännetecknas detta av en stark religiös tradition. Detta samband fanns inte mellan ungdomar som befann sig i mitten av sin tonårsperiod. När det gäller identitetsutveckling var tanken att den skulle vara huvuduppgift under ungdomstiden, det var hypotetiskt att relationen mellan öppenheten av experimentet och den religiösa dimensionen skulle bli medlare av den identitet som ungdomar använder sig av (Duriez & Soenens 2005).

Forskarna Drapeau & Perry (2004) skriver i sin rapport om människor som överlevt barndomstrauma lider av lägre kvalitets förhållanden, dysfunktioner när det gäller närhet och svårigheter att vara socialt anpassningsbara. Forskningen som gjorts under de 20 senaste åren visar på att barnmisshandel och vanskötsel är relaterat till svårigheter med självkänedom och inåtbunden personlighet. Det finns många studier som har demonstrerat att barndomstrauma är relaterat till svårigheter som depression, oro, tablettmissbruk, självmord, försvagad identitetsintegration och identitetsförvirring, förvriden självupplevelse, annorlunda könsrolls uppfattning, och många andra former av

psykologiska och psykiska åkommor. En studie visade att psykologisk barndoms misshandel kan relateras till senare aggressivitetens mönster och beteende, det förekommer en direkt önskan till anfall mot sig själv snarare än utåt mot andra. Studien visade ytterligare att det inte bara var en önskan att bli skadad eller misshandlad, det rapporteras även om att identifikationen av självkännedomen blev mer komplicerad under vuxenlivet. Detta kraftfulla mönster visade sig vara upprepanande, åtminstone där tidig traumatisk upplevelse förekommit. Studiens huvudmål var att peka på hur barndomstrauma kan påverka individen och vilka utsikter som finns för dem som vuxna individer senare i livet (Drapeau & Perry 2004).

En långtidsstudie som gjorts av forskarteamet Lawson, Drebing, Berg, Vincellette & Penk (1998) visar på effekterna som barnmisshandel har. Inräknat som barnmisshandel är sexuellt, psykiskt och emotionellt våld. I studien har man dokumenterat och rangordnat symptomen, dessa är bl.a. depression, lägre självförtroende, rädsla, skuld, självmordstankar. Forskarna påpekar även att det har gjorts väldigt få långtidsstudier som visar på vilka effekter som andliga offer (människor som faller offer för bl.a. präster som utför sina ritualer på dem) och religiöst beteende (de som ingår i sekter eller religiösa samfund och vilken effekt det har på deras beteende) har. I studien kom man fram till att sexuell misshandel var relaterad till högre spirituellt skada och lägre stadga av spirituellt beteende och erfarenhet, men inte det totalt sett nuvarande religiösa beteendet. Forskarna blev överraskade när de fann att misshandel hade en ökad förekomst hos troende och spirituellt erfarna. Ett mångsidigt analysarbete utfördes, denna analys indikerade på att effekternas storlek är relativt små och typen av misshandel var mindre viktigt än närvaron av någon typ av misshandel. Då misshandel verkar vara relaterad till andlig skada och smärta, så är det också relaterat till högre grader av vissa spirituella aktiviteter och experiment som vanligtvis är associerat med positiv andlighet (Lawson, Drebing, Berg, Vincellette & Penk 1998).

Forskarna Bottoms, Shaver, Goodman & Qin (1999) skriver att religion kan befrämja, stödja och lagliggöra barnmisshandel. Forskningen på detta område har varit väldigt dålig, så dålig att forskarna skriver i denna artikel att den faktiskt har varit så gott som ignorerad av socialforskningen hittills. I artikeln undersöks olika fall av religiöst relaterad misshandel rapporterade till professionella riksomfattande hälsokliniker.

Forskarna förklarar noggrant med statistiska detaljer om fall som undanhåller involvering av medicinsk behandling av religiösa orsaker och misshandels relaterade handlingar till att försöka driva ut ondska, även misshandel utförd av personer med religiös auktoritet som präster och frikyrkliga präster nämns. Forskarna vill med denna artikel uppmana samhället att skydda dessa barn med de rättigheter och den trygghet de behöver känna, var helst i världen de befinner sig, från dessa religiösa utövare (Bottoms, Shaver, Goodman & Qin 1999).

Syfte

Syftet med denna studie var att ta reda på hur man kan ha upplevt sin barndom i en homogen sekt som Jehovas vittnen, och vad för effekter det kan föra med sig om man lämnar sekten.

Problemställningen skapade följande frågor:

- Hur såg barndomen ut för individen inom sekten?
- Vad hände individerna när de hade lämnat sekten?
- Hur har livet påverkats fram till idag för individen?

Metod

Deltagare/Urval

I undersökningen deltog fem vuxna individer som vuxit upp inom Jehovas Vittne, men som i vuxen ålder lämnat sekten. Vare sig kön, ålder, eller var personen bor framkommer i undersökningen, då informanternas önskan var att få bli totalt anonyma. ”Sett ur etiskt ställningstagande är det forskaren skyldighet att tillgodose deras önskan” (Kvale 1997).

Mätinstrument

Det mätinstrument författaren använt sig av var halvstrukturerade kvalitativa intervjuer. Intervjuerna bestod av tolv frågor, dessa uppdelade på tre olika teman, där första är barndomen, den andra är utträdet ur sekten och det tredje är hur man upplever sig själv idag. Dessa tre kategorier före - mellan och efter har även författaren använt sig av i uppsatsen för att få den röda tråden genom arbetet. För att få bästa tänkbara resultat användes ljudbandspelare under intervjuerna vilket även underlättade möjligheten till följdfrågor.

Tillvägagångssätt

I min ansats har så kallad snöbollsmetod använts, det innebar att jag tog kontakt med ett f.d. Jehovas vittne som jag kände personligen. Denna person tog i sin tur kontakt med fler f.d. Jehovas vittnen och de blev till antalet fem stycken informanter. När de som blivit intresserade sagt ja, mailades deras namn och telefonnummer över till mig. Via telefon kontaktades informanterna, efter kontakt med den informant som skulle bli intervjuad bestämdes plats och tid med denna person. Samtliga informanter ville träffas på allmän plats vilket i de flesta fall innebar parkmiljö. Intervjuerna spelades in på en ljudbandspelare. Tiden varierade från person till person hur lång tid intervjuerna tog men i genomsnitt en timma.

Bearbetning och analys

Tillvägagångssättet har varit den hermeneutiska metoden, det vill säga att tolka det insamlade materialet. Sättet att arbeta med ett hermeneutiskt synsätt har underlättat för analysen av resultatet då jag anser att kopplingen till teoriavsnitt blivit förtydligad. Då den hermeneutiska analysen tillämpar ett bra sätt att genom ordet få en förståelse av individens upplevelser på ett djupare plan. Vissa viktiga delar av intervjuerna valdes ut för vidare analys som redovisas i arbetet. Detta för att dra ut det väsentliga som framkommit samt delar som inte jag innan intervjuerna visste skulle framkomma. Förförståelsen inför uppsatsarbetet har varit tillräcklig och en god förberedelse vid analysarbetet underlättade.

Resultatdiskussion

Att växa upp som Jehovas vittne!

Lojalitet inom Jehovas vittne är något som varje barn inom sekten känner till. Man måste både vara lojal samt lyda sina föräldrar till punkt och pricka, annars blir man straffad. I Sverige råder en lag, stiftad 1979, som ej tillåter föräldrar att aga sina barn, men trots detta har det varit tillåtet inom Jehovas vittnen att aga, detta ändrade sig dock för bara några få år sedan då det i samband med media togs fram fakta om sexuell misshandel och övergrepp mot barn inom sekten. Det är fortfarande många barn som lever under mycket stränga förhållande med både aga och psykisk misshandel inom sekten, barnen inom sekter är lämnade åt sitt öde, detta gäller inte bara Jehovas vittnen, utan förekommer ofta även i andra sekter. Inom en sekt följer man inte ett lands lagar, utan har Guds lag som står i bibeln som det enda och rätta, man är som i exil i sitt eget land där bibelns regler och paragrafer åtföljs.

När man är med i en sekt som Jehovas vittnen innebär detta att gruppen är rent homogen, och det är bara medlemmarna inom församlingen som man får umgås med. Man har i regel nästan inga vänner utanför sekten. Många barn innan skolåldern känner inte till "världen" utanför sekten. När man senare kommer i kontakt samt börjar i skolan, så uppstår många frågor hos barnen då man t.ex. får veta att de andra skolbarnen som inte lever inom sekten firar födelsedagar, jul och andra högtider med mera. Många ställer sig då frågande, som ett barn i den åldern gör, varför gör de så, men inte vi? Barnen får svaret att detta är fel att leva så enligt bibelns principer, samt att de människor som utför detta syndar och lever ett liv där de inte får följa med till paradiset när *Harmageddon kommer. Då en av informanterna i intervjun berättade om hur "tvingade de är, så pass hjärntvättade och rädda för konsekvenserna att gå en annan väg" menar man att rädslan och tron på Harmageddon gör att organisationen kan ha kontrollen på människorna i Jehovas vittnen. Detta kan liknas vid begreppet social kontroll, detta är den kontroll som samhället håller på individen. Social kontroll är de metoder som får samhället att fungera med dess lagar och förpliktelser, följer man sedan inte samhällets lagar finns straff som följd av lagbrott.

* Harmageddon = Guds vedergällning mot mänskligheten, då inträdelse i paradiset sker för de människor som valt att lägga sina liv i Guds händer och vara lojala mot honom och hans församling.

Skrämd till tystnad

Barnen växer upp med en hängande rädsla över att synda. Rädslan är stor att Harmageddon kommer att förinta deras familjer om de gör något som inte föräldrarna och i sin tur församlingen tycker om. Det framgick väldigt klart i undersökningen genom en av informanternas svar: ” Jag var livrädd för Harmageddon när jag var liten, mina föräldrar drog upp det som ett hot”. Föräldrarna drog in religionen i uppfostran för att få lydiga och samarbetsvilliga barn. Men detta har konsekvenser för barnet senare i livet. ”Rädslan för Harmageddon sitter fortfarande kvar i mig. Den sitter så djupt inpräntad att jag kan haka till om det mullrar på himlen, fast jag vet att det är ett flygplan.” Denna djupa rädsla för att göra något syndigt sitter fortfarande i de människor som valt att lämna Jehovas vittnen, och denna rädsla tar många år att bearbeta bort. Alla barn inom Jehovas vittnen upplever inte rädslan på samma sätt. Det beror på hur föräldrarna lägger upp sin uppfostran och överför sin tro på Harmageddon på sina barn.

Tron på Harmageddon för ett Jehovas vittne är så stark att barnen ändå får lära sig profetian tidigt i barndomen för att vara fogliga. Detta märktes tydligt i undersökningen, för trots att dessa människor har fått olika uppväxter så sitter ändå domedagsprofetian oerhört djupt inpräntad i dem alla. Så kallade maktritualer kan man härleda till sekter och dess inflytande på människorna där. De äldste i Jehovas vittnen kan vi kalla ordregivare, dessa får emotionell energi av att de dominerar i maktritualen. Det i sin tur gör att deras rituella ställning får dem lojala inför organisationens symboler. Församlingen som ska lyda inför de äldste kan vi kalla ordermottagare och dessa deltar i ritualerna på olika sätt. Församlingen handlar många gånger av tvång från de äldste, dessa känner sig tvingade att lämna ifrån sig något för att få stanna kvar bland sina. Detta gör att de äldste känner att de har övertaget och kontroll över församlingen, medan församlingen känner svaghet inför de äldste. Detta maktspel kan man spegla i en av informanternas berättelse, om hur något så bisarrt som att ”vara tvungen att göra sig av med 300 raritets musik skivor”, skulle göra informanten till en bättre människa eftersom ”de som sjöng och spelade var homosexuella” och detta kunde påverka informanten i en negativ riktning. Den långvariga rädsla som församlingen utsätts för, är den rädsla att bli socialt utesluten ur gruppen. Rädsla är en emotion som i grund och botten bottnar i ilska, tron att man kommer att bli dödad i Harmageddon om man lämnar gruppen och hamnar utanför.

Våld mot barn

I undersökning framkom att några av de fem informanterna hade som unga blivit utsatta för våld i hemmet samt även förekommit i församlingen. Det var tal om misshandel från föräldrarnas sida men även övergrepp utanför familjen hade förekommit. Dessa människor är idag vuxna individer med egna familjer. Informanterna i undersökningen har idag inga problem med att berätta om deras upplevelser av våld under barndomen. Det finns olika begrepp på misshandel och våld mot barn, så som sexuella övergrepp mot minderåriga och misshandel, det som framkom i undersökningen var sexuellt våld och fysiskt övergrepp.

Övergreppen varierade från fall till fall, vissa hade varit med om det själva, andra hade stått och sett på när andra blev utsatta för våld i församlingen, ”det förekom ju i församlingen, man hörde ju. En pojke blev indragen i garderoben under mötena, han skrek men ingen brydde sig” berättar en av informanterna. Som vuxen individ ser man annorlunda på det, ”föräldrarna var för stränga mot sina barn, hade det varit idag så hade jag anmält dem för barnmisshandel” säger en av dem som blivit skonad från att bli misshandlad själv under barndomen.

Tyvär så fanns det här individer som inte blivit skonade på samma sätt, ”Jag var väldigt rädd för honom, han var enormt stark och respektingivande, hans familj var också vittnen”, detta berättade en informant som hade blivit sexuellt utnyttjad under 10 års tid. Informanten mådde idag bra trots omständigheterna i barndomen, mycket tack vare hans familjs stöd och styrka. En annan informant berättar om hur dennes mamma samlade ”poäng” varje vecka tills pappan kom hem på fredagarna och slog informanten och dennes syskon ”Vi blev ständigt slagna, det var ett stående inslag i vår uppväxt, under flera år så var det ett mönster, pappa kom hem på fredag och då var det stryk helt enkelt”, paradoxen i det hela var att informanten och syskonen dagen efter fick ”en tablettask” av sin far eftersom han egentligen inte ville slå sina barn men blev tvingad av hustrun. Informanten berättar vidare ” det kan låta hemskt och tragiskt men samtidigt så har det gjort mig väldigt stark”. Men detta har i sin tur lett till att informanten idag inte har någon som helst kontakt med sina föräldrar, vilket man kunde se var ett mönster hos de informanter som hade haft mycket våld i hemmet under barndomen.

Ingen av de informanter som träffades hade några större psykiska problem i dagsläget, de har utvecklats till fina och goda människor, men det ska även tilläggas att de har fått bearbeta detta under en längre period där de samtalat med stödpersoner samt vänner och bekanta. Så trots alla problem under barndomen, har de kunnat lägga detta åt sidan och lever idag ett relativt bra liv med jobb och familj.

Att lämna sekten Jehovas vittne

Osäkerheten att lämna sekten är stor, att lämna familj och vänner bakom sig för ett tomt och ensamt liv utfrys från församlingen gör att många tvivlar och tvekar att lämna. Informanterna i undersökningen berättade om deras olika upplevelser som de haft genom att lämna sekten Jehovas vittnen. Tvivlet om att något är fel inom sekten börjar så smått gro hos dem, de kände att de inte hade fått svar på alla sina frågor. Informationen i böckerna och skrifterna tillfredställer inte alla, när dessa frågor tas upp med äldste bröderna blir deras tro och lojalitet ifrågasatt. En av informanterna som utsatts för mycket våld i hemmet ifrågasatte ett skriftställe i bibeln ”våld tilläts av en ägare till en slav att misshandla slaven, då var det helt plötsligt OK med våld” detta kunde inte informanten svälja utan gick vidare till de äldste och ville ha en förklaring, dessa skrattade bara åt frågan, ”det fick mig att för första gången verkligen kritiskt begrunda min tro på Jehova” berättar informanten vidare. Efter detta sökte informanten själv upp kunskap utanför religionen.

Kunskap är makt, kunskap är det främsta vapnet för att kunna frigöra sig. För människor som frigör sig från religionen och sekten väntar många gånger ett tomrum, ingen finns där och hämtar upp dem. De informanter som varit med i undersökningen har det ändå gått någorlunda bra för, en av informanterna sa ”jag vågade äntligen möta mig själv när jag gick ur” en annan säger ”det är en enorm tillfredställelse att kunna tala om för andra att detta tycker jag, att ha min egen åsikt”. Men alla förre detta Jehovas vittnen går det inte lika bra för, nyligen var det en ung flicka som tog livet av sig, alla är inte så starka och orkar med påfrestningarna och dess följder som kommer av att bli utslängd från församlingen och lämnad ensam. Det finns de som inte har något liv utanför församlingen. När dessa kommer ut i verkligheten är det många som inte söker hjälp, många vet inte att det finns hjälp att få. Eller så söker de hjälp men får inte den förståelse

som behövs. Hjälpen för medlemmar som träder ur nyandliga rörelser kan variera här i Sverige från län till län. De ungdomar som ifrågasätter och kommer med egna åsikter kan det faktiskt ibland gå illa för, man får nämligen inte ifrågasätta organisationen. Om man har gjort något som de i äldste gruppen anser vara otillbörligt kan man bli utesluten ur församlingen. Den personen som blir utesluten, hamnar i ingenmansland, de skall ses som orena individer av de andra församlingsmedlemmarna vilket innebär att deras existens nonchaleras totalt. Även av dennes familj och släkt ses personen som oren och smutsig ” Min mormor som är vittne har också brutit kontakten helt, för hon vågar inte ha kontakt med mig för jag är ju så hemsk, jag är ju en farlig avfälling” detta innebär att många bryter kontakten med sina barn eller släktingar helt efter ett avhopp.

Det utsuddade jaget

Barnen inom Jehovas vittnen håller sig snälla och fogliga inför föräldrarnas önskan. Detta bidrar till att utvecklingen hos ett barn inom sekter och däribland Jehovas vittnen inte ser ut på samma sätt som hos ett barn i en icke religiös familj. Man blir mer inåtbunden, lojal, tystlåten och rädd. Man vågar inte visa sitt riktiga jag, inte heller ha egna åsikter. Informanterna i undersökningen säger att ens egen identitet gav vika, och man blev en icke tänkande individ, då sekten serverar de ”rätta” tankarna och åsikterna genom tidskrifter och bibelstudier. En av informanter sa ”jag var som en fånge i sig själv, när man tittade i spegeln fanns det ingen där, jag var utsuddad totalt”, detta var precis innan informanten bestämde sig efter många år inom sekten att lämna den.

Utvecklingen av jaget och självet blir hämmat av att inte få ha rätt till en egen åsikt, detta i sin tur skapar ångest. ”Hela tiden fanns ångest tankar, man dög inte till vad man än gjorde” berättar en av informanterna om barndomstiden. En informant hade haft en väldigt otrygg uppväxt ”den var mycket störd rent ut sagt, jag blev aldrig accepterad för den jag var”. Dessa individer har idag ändå utvecklats till starka och självgående människor trots nedtryckningar och svårigheter som barn. Men det finns de som det inte slutar lika bra för, många ”avhoppare” (dock ej någon av informanterna i undersökningen vad som framkommit) går på tabletter för att orka med vardagen. Psykiskt är det väldigt påfrestande att ha varit med i en sekt för att sedan bli utslängd och behandlad som skräp. Många får helt enkelt stänga av känslorna som en av informanterna sa ” jag har fått

avskärma mig för att orka överleva”. Ändå svarade alla i slutet på intervjuerna att de hade stor viljestyrka och var självgående individer som fick tänka och handla utifrån deras egen vilja. Alla påpekade verkligen att de idag har en egen åsikt och en ny tro på livet. Det som i början var en hård och kall barndom, har i vuxenlivet skapat en stark och självgående individ med rätten till egna tankar och åsikter men dock inte utan komplikationer i vuxenlivet. En av informanterna avslutade så här och det får även avsluta denna resultatdiskussion: ” Den egna viljan nämns inte ens i bibeln, trots att det är en så central lära, för att det inte existerar någon fri vilja i någon religion.”

Slutdiskussion

I denna undersökning har gjorts ett försök att belysa barnens situation inom sekten Jehovas Vittnen. Barnen inom Jehovas vittnen håller sig snälla och fogliga inför föräldrarnas önskan. Detta bidrar till att utvecklingen hos ett barn inom sekter och däribland Jehovas vittnen inte ser ut på samma sätt som hos ett barn i en icke religiös familj. Individen blir mer inåtbunden, lojal, tystlåten och rädd. Man vågar inte visa sitt riktiga jag, inte heller ha egna åsikter. De människor som tagit sig ur sekten säger att deras egen identitet gav vika, och man blev en icke tänkande individ, då sekten serverar de "rätta" tankarna och åsikterna genom tidskrifter och bibelstudier.

Det framkom i undersökningen att sexuellt våld och fysiskt övergrepp hade förekommit. Övergreppen varierade från fall till fall, vissa hade varit med om det själva, andra hade stått och sett på när andra blev utsatta för våld i församlingen. Detta har fått sina följder för vissa informanterna så klart. Men ändå har de klarat sig fint och mår idag hyfsat bra och lever ett lugnt och harmoniskt liv utan våld. Det framkom, av intervjuerna att döma, att de som blivit misshandlade som barn idag inte hade någon kontakt med sina föräldrar.

I Sverige har vi en rådande religionsfrihet (Mänskliga rättigheter 1951), vilket försvårar möjligheterna till insyn i och omkring sekter. Ett skrämmande exempel är hela s.k. Knutby processen, om vad som kan hända i en homogent slutet sekteristisk grupp. I och med detta fick allmänheten upp ögonen för vad som kan hända i sekter, och även hur barn blev utsatta för övergrepp och misshandel. I dagsläget diskuterar regeringen ett förslag till lagändring, om att inte tillåta barn vara med i religiösa samfund och vad som händer med barn som vägrar att vara med.

Det som förvånar mig är att det inte har gjorts någon tidigare forskning på vad sekterismen har för inverkan på de deltagande människorna. Det har kanske inte tidigare funnits något intresse i detta då den frikyrkliga verksamheten inte är så gammal. Effekterna av detta blir att människor inte har fått den upplysning från början innan de hamnar i någon sekt. Som t.ex. vad går sekten ut på? Vad händer under ytan? Tyvärr är det ett problem som inte har kommit fram i dagsljuset förrän nu, då media har belyst problemområdet.

Att lämna familj och vänner bakom sig, för ett tomt och ensamt liv utfryst från församlingen, gör att många tvivlar och tvekar att lämna. För människor som frigör sig från religionen och sekten väntar ett tomrum, ingen finns där och fångar upp dem. Nyligen var det flicka som tog livet av sig då hon blivit utesluten vid väldigt unga år med föräldrar som slängt ut henne på gatan. Hon hade inte styrka och påfrestningarna blev för stora av att bli utslängd från församlingen och lämnad ensam. Det är många människor som mår dåligt psykiskt och mentalt efter att ha blivit uteslutna ur Jehovas vittnen. Tyvärr står sjukvården handfallen och i icke begrepp att kunna hjälpa dessa människor som lämnat sekter. Detta har i sin tur gjort att en grupp människor har upprättat en förening vid namn *”Hjälpkällan”, där man kan få professionell hjälp och stöd från f.d. Jehovas vittnen som arbetar ideellt. I denna förening jobbar även stödpersoner som kan vara till hjälp för dessa människor då ingen annan lyssnar eller förstår.

Det behövs absolut mer forskning på området då min egen forskarinsats är liten. Nackdelen i arbetet var att jobba ensam och inte ha någon att bolla med, då diskussioner kring arbetet många gånger hade behövts ta upp. En fördel var dock att studien har blivit uppmärksammas och intresse har väckts hos många för fortsatt forskning inom området. En långtidsstudie som visar hur människor påverkas av sekterism och dess ”hjärntvätt” vore väldigt intressant att se i framtiden. Validiteten i undersökningen är stor då informanterna var väldigt öppna hjärtliga av sig, men en undersökning där man har med både före detta Jehovas vittnen och människor som inte har varit med i någon sekt, skulle ge ett allt mer tydligare svar och visa på olikheter. Även antalet informanter skulle vara större för en mer säker validitet. Bakgrunden till varför detta ämne valdes var för att jag/författaren själv har varit ett Jehovas vittne i väldigt unga år. Förförståelsen för informanternas situation underlättade intervjuarbetet väldigt, även för att få informanternas äkta och genuina svar, genom det förtroende som gavs.

Det skulle vara en stor fördel om människor blev så pass upplysta om sekterism och dess följderna att människor valde att lämna sekter helt. Att tro på Gud behöver inte innebära att man måste lägga sin själ i en organisations händer där egna åsikter är förbjudna och eget tänkande bestraffas.

**För närmare kontakt med Hjälpkällan finns webbsida med i referenslistan.*

Referenser

Abbotts, Joanne E. William Rory G.A. Sweeting, Helen N. West, Patrick B. (2004). Is going to church good or bad for you? Denomination, attendance and mental health of children in West Scotland. *Social Science & Medicine*, Vol. 58, No 2, s. 645-656.

Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom (2000). *Introduktion till socialpsykologin*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur (Original arbete publicerat 1999).

Bauman, Zygmunt (2004). *Samhället under belägring*. (C Hjukström övers). Uddevalla: Daidalos AB (Original arbete publicerat 2002).

Barnkonventionen (1989) [Elektronisk], Rädda barnen. Tillgänglig: <http://www.rb.se/sv/Barnkonventionen/> [2005-12-20].

Bottoms, Bette L. Shaver, Phillip R. Goodman, Gail S. Qin, Jianjian (1995). "In the Name of God: A Profile of Religion-Related Child Abuse" *Journal of Social Issues*, Vol. 51, s. 85-111.

Lawson, R. Drebing, C. Berg, G. Vincelle, A. & Penk, W (1998). "The long term impact of child abuse on religious behavior and spirituality in men" *Child abuse & Neglect*, Vol. 22, s. 369 – 380.

Dahlgren, Lars & Starrin, Bengt (2004). *Emotioner, vardagsliv och samhälle*. Lund: Wallin & Dalholm Boktryckeri AB.

Davidson, Bo & Patel, Runa (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Drapeau, Martin & Perry, Christopher. J (2004). Childhood trauma and adult interpersonal functioning: a study using the Core Conflictual Relationship Theme Method (CCRT). *Child abuse & Neglect*, Vol. 28, s. 1049 – 1066.

Duriez, Bart & Soenens Bart (2005). Personality, identity styles, and religiosity: An integrative study among late and middle adolescents. *Journal of Adolescence*. Vol. 29, s. 119-135.

Franz, Raymond (1990). *Samvetskris*. Göteborg: CKI-förlaget.

Föräldrabalken (2005) [Elektronisk], Notisum AB. Tillgänglig: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19490381.HTM> [2005-11-29].

Johansson, Thomas (2002) *Bilder av självet – Vardagslivets förändringar i det senmoderna samhället*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur.

Kvale, Steinar.(1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lundberg, Ingvar (2005). *Utsatta flickor och pojkar - en översikt av aktuell svensk forskning*. [Elektronisk] FAS, april. Tillgänglig: http://www.fas.forskning.se/publikationer_ny/pdf/utsattaafop.pdf [2005-10-04].

Mänskliga rättigheter: religionsfrihet. Regeringskansliet. (senast uppdaterad 2005-12-20). [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/page/> [2005-12-20].

Schultz Larsen, Ole (1997). *Psykologiska perspektiv*. (B. Nilsson övers). Lund: Studielitteratur (Original arbete publicerat 1996).

SOU 1998:133. *I God tro: samhället och nyandlighet*. (senast uppdaterad 2004-05-04) [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/23246> [2005-12-11].

www.hjalpkallan.org För vidare kontakt med stöd för f.d. Jehovas vittnen.

Intervju med före detta Jehovas Vittnen!

Innan intervjun startar kommer jag att be informanten att berätta om sig själv i dagsläget. Sedan så berättar jag om mig själv, vad jag studerar, vem jag är och vad syftet med den här studien är. Studien är tänkt att innehålla fem stycken personer som har vuxit upp inom Jehovas vittnen, men idag har gått ur och lämnat församlingen. Intervjun kommer att göras halvt strukturerad, mer som ett flytande samtal om personen. Tid: ca en halvtimme till timma. Informanten kan när som helst under intervjun avbryta samtalet. Detta informeras informanten om. Identiteten hos personen kommer att vara anonym.

Frågor för intervju:

1. Berätta lite om dig själv, vad du arbetar med, familj och vänner, intressen, mm.
(inget av detta kommer att vara med i intervjuanalysen)
⇒ Presentera mig själv
2. Berätta om din uppväxt i Jehovas vittnen, hur såg den ut, hur kände du?
3. Kan du beskriva hur din relation till dina föräldrar var under din barndom?
4. Hur var relationen till andra Jehovas vittnen under din barndom?
5. Hade du under dina barndoms år kontakt med människor utanför församlingen?
6. Under din tid som medlem i Jehovas vittnen upplevde du då någonsin någon typ av våld inom hemmet, mot dig eller någon i din närhet?
7. Berätta om hur det kom sig att du bröt dig ur Jehovas vittnen?
8. Har du sedan du bröt dig ur/lämnade församlingen mått dåligt psykiskt?
9. Känns det lättare att vara dig själv nu sedan du lämnat Jehovas vittnen?
10. Kan du beskriva din relation till dina föräldrar i dagsläget?
11. Hur skulle du beskriva dig själv i dagsläget?
12. Såhär i efterhand, kan du se någon större förändring hos dig själv och ditt sätt att leva idag?

Tack så mycket för intervjun!

Högskolan Väst
Institutionen för Individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se